

FÖRVALTNINGSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 42/2010 rd

Regeringens proposition med förslag till polislag och vissa lagar i samband med den

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 16 november 2010 en proposition med förslag till polislag och vissa lagar i samband med den (RP 224/2010 rd) till förvaltningsutskottet för beredning.

Utlåtanden

I enlighet med riksdagens beslut har grundlagsutskottet och lagutskottet lämnat utlåtande i ärendet. Utlåtandena (GrUU 67/2010 rd och LaUU 21/2010 rd) återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överinspektör Marko Meriniemi, inrikesministeriet
- äldre justitieombudsmannasekreterare Juha Haapamäki, riksdagens justitieombudsmans kansli
- lagstiftningsråd Janne Kanerva, justitieministeriet
- regeringssekreterare Jenni Herrala, försvarsministeriet
- konsultativ tjänsteman Jukka M. Kekkonen, finansministeriet
- kommunikationsråd Sanna Helopuro, kommunikationsministeriet
- polisöverdirektör Mikko Paatero, polisdirektör Robin Lardot och polisinspektör, projekt- direktör Mika Pasanen, Polisstyrelsen
- regeringsråd Marko Viitanen, Gränsbevakningsväsendet
- tullöverinspektör Jussi Leppälä, Tullstyrelsen

- biträdande chef Olli Kolstela, skyddspolisen
- biträdande chef Tero Kurenmaa, Centralkriminalpolisen
- kommissarie Tapio Santonen, rörliga polisen
- justitieråd Ilkka Rautio, Högsta domstolen
- hovrättsråd Sakari Laukkanen, Rovaniemi hovrätt
- tingsdomare Jaana Helander, Helsingfors tingsrätt
- statsåklagare Mika Illman, Riksåklagarämbetet
- häradsåklagare Kari Lamberg, åklagarämbetet i Egentliga Finland
- kriminalinspektör Ilkka Koskimäki, kriminalinspektör Petri Rainiala och kriminalöverkommissarie Kari Tolvanen, polisinrättningen i Helsingfors
- överlärare Satu Rantaeskola, Polisyrkeshögskolan
- beredskapschef Kari Wirman, FiCom ry
- advokat Markku Fredman, Finlands Advokatförbund
- ordförande Antero Rytölä, Suomen Nismiesyhdistys ry, även som representant för Poliisihallinnon Päälliköt ja Asiantuntijat ry
- ordförande Yrjö Suhonen, Finlands Polisorganisationers Förbund rf
- professor Dan Frände
- professor Matti Kuusimäki
- professor Olli Mäenpää
- professor Matti Tolvanen
- professor Kaarlo Tuori.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- Brottspåföljdsmyndigheten
- Huvudstaben
- Kommunikationsverket
- dataombudsmannens byrå
- Helsingfors hovrätt
- högsta förvaltningsdomstolen
- åklagarämbetet i Helsingfors
- polisinspektionen i Lappland
- polisinspektionen i Birkaland
- Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården

- Gräns- och sjöbevakningsskolan
- Rättspolitiska forskningsinstitutet
- Finansbranschens Centralförbund
- Henkirikoksen uhrien läheiset ry
- Julkiset Oikeusavustajat ry
- Sjöbevakningsförbundet
- Rajavartioliitto ry
- Suomen Syyttäjähdistys ry
- Finlands domareförbund
- Tulltjänstemannaförbundet
- Brottsofferjouren
- professor Raimo Lahti.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår genom denna proposition en ny polislagen som ersätter den nuvarande polislagen. Dessutom föreslås ett stort antal närmast tekniska ändringar i andra lagar som reglerar polisens verksamhet. Samtidigt med denna proposition överlämnas en proposition med förslag till en ny förundersökningslag och en ny tvångsmedelslag.

I den nya polislagen föreslås exaktare och mera heltäckande bestämmelser än de nuvarande om polisens befogenheter, dels med beaktande av de grundläggande och mänskliga rättigheterna och dels brottsbekämpningens behov. Regeringen av grunderna för individens rättigheter och skyldigheter ska lyftas från förordningsnivå till lagnivå.

Den nya polislagen kommer att innehålla betydligt exaktare och utförligare bestämmelser om de principer som ska iakttas i polisens verksamhet. Nya bestämmelser ska införas om respekten för de grundläggande och mänskliga rättigheterna och om ändamålsbundenhetsprincipen.

Lagens bestämmelser om allmänna befogenheter ska huvudsakligen överensstämma med den nuvarande lagens. Bestämmelsen om skydd mot brott och störningar preciseras. I bestämmelserna om säkerhetsvisitationer och säkerhetskontroller föreslås vissa kompletteringar och förtydliganden. De grundläggande bestämmelserna om användning av maktmedel har inte

ändrats, men lagen blir mer explicit i fråga om användningen av skjutvapen. Där anges uttryckligen att en polisman i tjänsteutövning har rätt till nödvärn enligt strafflagen. I nödvärn handlar polismannen då under tjänsteansvar.

Den föreslagna lagens 5 kap. om hemliga metoder för inhämtande av information bygger i långa stycken på 10 kap. i tvångsmedelslagen i den proposition som har samband med denna proposition. Hemliga metoder för att inhämta information ska kunna användas för att förhindra brott under förutsättningar som i väsentliga avseenden stämmer överens med dem som gäller vid utredning av brott. Dessa metoder får användas för att avslöja brott endast när det är fråga om ett i lagen närmare preciserat landsförräderibrott och brott som begås i terroristiskt syfte. Hemliga metoder för att inhämta information kan i vissa fall också användas för att avvärja fara.

I bestämmelserna om hemliga metoder för att inhämta information har man i mån av möjlighet beaktat både rättssäkerheten och brottsbekämpningens effektivitet. Domstolarna föreslås få större beslutsbefogenheter i detta avseende. Hemliga metoder för att inhämta information är enligt den nya polislagen teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, inhämtande av uppgifter om basstationer, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation

(teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning och teknisk observation av utrustning), inhämtande av identifieringsuppgifter om teleadresser eller teleterminalutrustning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp, styrd användning av informationskällor och kontrollerade leveranser. En del av dessa metoder är nya. I lagen föreslås preciseringar och justeringar av de nuvarande definitionerna och villkoren för att anlita hemliga metoder för att inhämta information.

Den föreslagna polislagens bestämmelser om täckoperationer är noggrannare än tidigare. Utgångspunkten är att en polisman som utför en täckoperation inte får begå eller ta initiativ till brott. En polis som utför en täckoperation kan enligt förslaget emellertid gå fri från straffansvar trots att han i sitt uppdrag gjort sig skyldig till smärre brott. En polisman som under en täckoperation deltar i en kriminell sammanslutnings verksamhet får på noggrant definierade villkor och i begränsad utsträckning påverka sammanslutningens verksamhet t.ex. genom att skaffa fordon för sammanslutningen. Ett villkor är då att åtgärden skulle ha vidtagits även annars, att den inte kommer att orsaka i lagen närmare beskriven fara eller skada och att den på ett avgörande sätt främjar syftet med täckoperationen. Den som deltar i en täckoperation kan också i ett sådant fall gå fri från straffansvar.

Det är domstolen som avgör om den brottslighet som det inhämtats information om är av ett sådant slag att den berättigar en täckoperation. Detta gäller inte täckoperationer i datanät.

Regeringen föreslår noggrannare reglering av underrättelse om användning av hemliga meto-

der för att inhämta information. När man överväger att skjuta upp underrättelsen eller att inte underrätta objektet, t.ex. för att skydda en infiltratör, måste man vid bedömningen också beakta objektets rätt att bevaka sina intressen. I polislagen föreslås bestämmelser om användning av s.k. överskottsinformation.

Den nya polislagen innehåller också bestämmelser om polispersonalens tystnadsplikt och tystnadsrätt och i det sammanhanget en ny bestämmelse om skyldighet att avslöja information. Den som är anställd av polisen är trots sin tystnadsplikt och tystnadsrätt skyldig att avslöja en sådan persons identitet som lämnat konfidentiell information eller agerat i samband med bevisprovokation genom köp eller en täckoperation, eller att avslöja information om en taktisk eller teknisk metod om detta är nödvändigt för bedömning av förutsättningarna för att inleda förundersökning eller utredning av ett brott, när det finns anledning att anta att informationslämnaren i denna egenskap eller den som agerat i samband med bevisprovokationen eller täckoperationen i det uppdraget har gjort sig skyldig till brott.

Bestämmelser som innehållsmässigt motsvarar de nuvarande bestämmelserna om polisundersökning ingår i ett särskilt kapitel. Det gäller med andra ord annan polisiär undersökning än förundersökning av brott. Skyldigheten att göra polisundersökning ska enligt förslaget alltid vara baserad på en bestämmelse i lag.

Avsikten är att de föreslagna lagarna ska träda i kraft tidigast cirka ett år efter det att de antagits och blivit stadfästa.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Översyn av polislagen

Tillsammans med regeringens proposition om en revidering av förundersöknings- och tvångsmedelslagstiftningen (RP 222/2010 rd) blir propositionen om översyn av polislagen och vissa la-

gar i samband med den en omfattande och betydelsefull totalreform.

Utskottet konstaterar att den gällande polislagen (493/1995), förundersökningslagen (449/1987) och tvångsmedelslagen (450/1987) på grund av de ändringar och tillägg som har gjorts i dem kan anses vara relativt heltäckande

författningar för den nya lagstiftningen att bygga på. Men delreformerna har också lett till att lagarna blivit ett något oklart och svårbehärskat paket. Det gäller i synnerhet tvångsmedslagens bestämmelser om hemliga tvångsmedel och polislagens bestämmelser om inhämtande av information.

Förvaltningsutskottet konstaterar i likhet med lagutskottet att propositionen om en ny polislag innebär stora förbättringar för medborgarna och myndigheterna. Den föreslagna nya polislagen reglerar polisens befogenheter mer exakt och mer heltäckande än tidigare, samtidigt som den beaktar dels skyddet för de grundläggande och mänskliga rättigheterna, dels brottsbekämpningens behov. Bestämmelserna om hemliga metoder för inhämtande av information bygger i stor utsträckning på de föreslagna bestämmelserna i 10 kap. i tvångsmedslagen i RP 222/2010 rd. I den nya lagstiftningen kommer flera bestämmelser om individens rättigheter och skyldigheter som tidigare reglerades genom förordning att regleras genom lag. Ambitionen har också varit att utforma bestämmelserna så att de är teknikneutrala och moderna över lag. Också polislagens struktur blir tydligare och begripligare för den som ska använda den.

Enligt propositionen avses de föreslagna lagarna träda i kraft tidigast cirka ett år efter det att de har antagits och blivit stadfästa. I fråga om tidpunkten för ikraftträdandet vill förvaltningsutskottet erinra att reformen kräver vissa ändringar i myndigheternas verksamhet och att de informationssystem och dokument som polisen nu använder måste omarbetas. Eftersom reformen också kräver utbildning av myndigheter och reglering på förordningsnivå måste tiden före ikraftträdandet vara tillräckligt lång. Förvaltningsutskottet anser med hänvisning till lagutskottets utlåtande att nya informationssystem lämpligen bör införas som en del av det så kallade VITJA-projektet för att samordna myndigheternas informationssystem. Därför är det motiverat att den nya lagstiftningen träder i kraft senast i början av oktober 2014, dvs. samtidigt som det system som ingår i VITJA-projektet införs.

Utskottet noterar att lagutskottet i olika sammanhang har betonat hur viktigt det är för kommande lagreformer att informationssystemen utvecklas (t.ex. LaUB 9/2010 rd — RP 94/2009 rd). Därför är det viktigt, menar förvaltningsutskottet, att man ser till att domstolarnas system för behandling av brottmål är kompatibelt med VITJA. Då kan hela processkedjan göras effektivare. Förvaltningsutskottet påskyndar i likhet med lagutskottet en översyn av polisens informationssystem och kräver att finansieringen tryggas.

Översynen av lagstiftningen om förundersökning, tvångsmedel och polisen är en mycket viktig reform både för myndigheternas verksamhet och för medborgarnas rättssäkerhet. Det kommer att behövas personella resurser och utbildning, och detta kräver noggranna förberedelser. Reformen kommer att kräva utbildning av förundersökningsmyndigheterna, åklagarna och domstolspersonalen. Det måste reserveras tillräckligt med tid och ekonomiska resurser för att planera och genomföra utbildningen.

Förvaltningsutskottet har i olika sammanhang tagit upp frågan om tillräckliga polisresurser i och med uppgifterna hela tiden blir fler. En utredning om polisens långsiktiga personalbehov (utredningen Poliisi 2020, inrikesministeriets publikation 5/2009) blev klar 2009. Den grundar sig på regeringsprogrammet. Utskottet har pekat på målsättningen i statsrådets redogörelse om ramar för statsfinanserna 2010—2013 (SRR 3/2009 rd) att polisens verksamhet ska utvecklas enligt planen för det långsiktiga personalbehovet. För samhället är det nödvändigt med ett politiskt åtagande om en ingående, långsiktig resursplan som täcker in flera valperioder (FvUU 18/2009 rd). Därför förutsätter förvaltningsutskottet att regeringen utarbetar en uppdaterad långsiktig uppgifts-, resurs- och finansieringsplan för polisen och att det också görs ett åtagande om att efterleva den (*Utskottets förslag till uttalande 1*).

Dessutom behövs det separata bedömningar av behov och grunder för andra myndigheter, såsom försvaret, att delta i att bekämpa och utreda brott och utföra andra polisuppgifter.

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande rent generellt påpekat att alla bestämmelser om utnämning av den högsta polisledningen och om behörighetsvillkoren för de tjänsterna finns i polisförvaltningsförordningen (158/1996). Detta är inte lämpligt, menar grundlagsutskottet. Förvaltningsutskottet anser att statsrådet därför bör vidta åtgärder för att de grundläggande bestämmelserna i stället ska ingå i lag.

Sammanfattningsvis anser förvaltningsutskottet att propositionen är behövlig och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslagen, men med de ställningstaganden och ändringsförslag som framgår av detta betänkande.

Detaljmotivering

1. Polislag

2 kap. Allmänna befogenheter

17 §. Användning av maktmedel. I 1 mom. beskrivs det om en polismans rätt att använda maktmedel. I 2 mom. finns bestämmelser om en polismans rätt till nödvärn. Utifrån dem har en polisman rätt till nödvärn enligt vad som beskrivs i 4 kap. 4 § i strafflagen. Vid nödvärn handlar polismannen under tjänsteansvar. Frågan om nödvärnets acceptabilitet måste bedömas utifrån de krav som ställs på en polisman i kraft av dennes utbildning och erfarenhet.

Det är ett dilemma, menar utskottet, att rätten för en polisman att tillgripa nödvärn särskiljs från den nödvärnsrätt andra myndigheter och medborgare har genom att koppla ihop den med handlande under tjänsteansvar. Lagändringen kan försämrade polismännens rättssäkerhet och lämnar rum för tolkning. Den kan också leda till orimligheter för polismannen när denne på det sätt som avses i 4 kap. 4 § i strafflagen avvärjer ett obehörigt angrepp mot en människa. Lagändringen särbehandlar myndigheter med samma myndighetsuppgifter (gränsbevakninglagen, 578/2005). Utskottet förutsätter att regeringen noga ger akt på hur bestämmelserna om en polismans rätt till nödvärn fungerar och i förekom-

mande fall vidtar åtgärder för att ändra lagstiftningen (*Utskottets förslag till uttalande 2*).

5 kap. Hemliga metoder för inhämtande av information

3 §. Hemligt inhämtande av information för att avslöja brott. Paragrafen handlar om hemligt inhämtande av information. Begreppet täcker in teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation, inhämtande av identifieringsuppgifter för teledress eller teleterminalutrustning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp, användning av informationskällor och kontrollerade leveranser i syfte att förhindra, avslöja eller avvärja risk för brott.

Enligt momentets inledande stycke får metoderna i kapitlet användas förutom för att förhindra brott också för att avslöja i de brott som räknas upp i paragrafen.

Förvaltningsutskottet konstaterar i likhet med grundlagsutskottet att man av lydelsen kan förledas tro att hemliga metoder för inhämtande av information får användas för att förhindra vilket brott som helst, trots att detta helt tydligt inte varit avsikten. Också i övrigt är det onödigt att här nämna förhinderande av brott, menar utskottet. Därför föreslår det att uttrycket "förutom för att förhindra brott" stryks i det inledande stycket i 3 §. Det här gör att skrivningen blir tydligare och leder inte till några ändringar i polisens befogenheter visavi metoder att inhämta information, eftersom det i varje befogenhetsparagraf också nämns att befogenheten får utövas för att förhindra brott.

8 §. Teleövervakning och dess förutsättningar. I 2 mom ingår en förteckning över brott där teleövervakning tillåts. Enligt punkt 2 och 3 kan tillstånd till teleövervakning beviljas när det med fog kan antas att en person gör sig skyldig till ett brott med användning av en teledress eller teleterminalutrustning eller till utnyttjande av en person som är föremål för sexhandel eller koppleri. I dagsläget kan teleövervakning enligt be-

stämmler motsvarande punkt 2 användas när det finns grundad anledning att anta att en person gör sig skyldig till ett brott som är riktat mot ett automatiskt databehandlingssystem och begås med användning av en teleterminalutrustning.

Ändringen innebär att teleövervakning kan användas också för att förhindra brott som till svårighetsgraden inte kan jämföras med de brott som ligger till grund för denna övervakning. Genom att använda teleadress eller teleterminalutrustning kan man göra sig skyldig exempelvis till ärekränkning eller anstiftan till vilket brott som helst.

Användningen av teleövervakning är i lagförslaget precis som nu kopplad dels till brott med angiven straffskala, dels till i lagen namngivna brott. Enligt grundlagsutskottet leder ändringen till att teleövervakningen utsträcks till förhindrande av brott som inte kan betraktas som sådana brott enligt grundlagen som äventyrar individens eller samhällets säkerhet. För vanlig lagstiftningsordning krävs att 2 punkten begränsas till att gälla brott av nämnd typ eller som till svårighetsgraden kan jämföras med dem.

Utskottet föreslår därför att 8 § 2 mom. 2 punkten ändras så att det strängaste straffet för brott som begåtts med användning av en teleadress eller teleterminalutrustning ska vara fängelse i minst två år.

29 §. *Brottsförbud.* Med hänvisning till grundlagsutskottets utlåtande GrUU 66/2010 rd om RP 222/2010 rd och för att reglerna ska bli enhetliga föreslår förvaltningsutskottet att frihet från straffansvar ska vara villkorat med nödvändighet.

32 §. *Beslut om täckoperation.* Enligt förslaget till ny polislag fattas beslut om täckoperationer, bevisprovokation genom köp och kontrollerade leveranser av chefen för centralkriminalpolisen, chefen för skyddspolisen eller chefen för någon annan polisenhet. Grundlagsutskottet har fäst sig vid att befogenheten inte bara givits chefen för centralkriminalpolisen respektive skyddspolisen utan också chefen för en polisenhet som ang-

es i en statsrådsförfordning. Det menar att regleringen inte är lämpligt utan att behörigheten att fatta beslut om åtgärder av det här slaget bör grunda sig på lag. Förvaltningsutskottet föreslår följaktligen att bemyndigandet stryks i 32 § och det fortfarande då är chefen för centralkriminalpolisen eller chefen för skyddspolisen som får fatta beslut om täckoperationer.

36 §. *Beslut om bevisprovokation genom köp.* Med hänvisning till motiven till 32 § föreslår utskottet att bemyndigandet stryks. Besluten fattas alltså av chefen för centralkriminalpolisen eller chefen för skyddspolisen.

47 §. *Beslut om skyddande.* Utskottet föreslår samma ändring som i 32 och 47 §.

54 §. *Användning av överskottsinformation.* Med överskottsinformation avses enligt 53 § information som fått genom teleavlyssning, teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter och teknisk observation, när informationen inte har samband med ett brott eller när den gäller något annat brott än det för vars förhindrande eller avslöjande tillståndet har getts.

Överskottsinformation får enligt 54 § 1 mom. användas i samband med utredning av brott, när informationen gäller ett brott för vars förhindrande det skulle ha fått användas sådant inhämtande av information genom vilket informationen har fått, eller när det föreskrivna strängaste straffet för brottet är fängelse i minst två år. Överskottsinformation får användas också vid utredning av stöld och häleribrott.

Enligt grundlagsutskottet bör den föreslagna bestämmelsen ändras så att beslut om användning av överskottsinformation fattas av domstolen, när överskottsinformationen har fått med informationsinhämtningsmetoder om vars användning domstolen beslutar. Dessutom får överskottsinformation användas bara för att förhindra eller avslöja sådana brott för vilka man hade kunna kräva att få använda en sådan metod som informationen fått genom.

Förvaltningsutskottet föreslår att 54 § 1 mom. ändras i enlighet med grundlagsutskottets krav. Beslut om användning av sådan tillskottsinfor-

mation som har fått med metoder som kräver tillstånd av domstolen ska fattas av domstolen. Informationen måste alltid vara sådan att tillstånd att inhämta den ska ha varit möjligt att få.

56 §. *Avbrytande av teleavlyssning, teknisk avlyssning och teknisk observation av utrustning.* I 1 mom. föreslås det bestämmelser om när teleavlyssning och teknisk avlyssning ska avbrytas. Enligt propositionsmotiven är tanken med 2 mom. att en anhållningsberättigad polisman ska kunna fatta tillfälligt beslut om teleavlyssning, om det innan användningen av informationsinhämtningsmetoden har avbrutits har uppkommit skäl att med fog anta att en person kommer att göra sig skyldig till brott enligt 5 § 2 mom. eller 17 § 4 mom.

Den föreslagna bestämmelsen utgör undantag från regeln i 5 kap. 7 § att beslut om teleavlyssning fattas av domstolen. Grundlagsutskottet framhåller att teleavlyssningen också i detta hänseende ska vara bunden till beslut av domstolen.

I 5 kap. 17 § 2 mom. föreskrivs om rätt för polisen att utföra teknisk avlyssning, om det är nödvändigt för att en polisåtgärd tryggt ska kunna vitas eller sådan överhängande fara avvärras som hotar dens liv och hälsa som vidtar åtgärden eller den som ska gripas eller skyddas.

Utskottet föreslår att de ändringar grundlagsutskottet föreslagit görs i 56 § 1 och 2 mom. Det betyder att teleavlyssning stryks i paragrafen och paragrafens rubrik.

6 kap. Polisundersökning

1 §. *Polisundersökningens inriktning och tillämpliga bestämmelser.* Med polisundersökning, vid vilken förundersökningslagen ska iaktas i tillämpliga delar på det sätt som undersökningens art förutsätter, avses annan undersökning som polisen ålagts genom lag än förundersökning med anledning av brott. Utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag ska polisen göra undersökning för att med anledning av en anmälan eller av någon annan särskild orsak hitta en försvunnen person. Utskottet föreslår att 1 mom. kompletteras med en passus om att utreda

orsaken till en eldsvåda. Skyldigheten ingår i den nya räddningslagen (FvUB 41/2010 rd — RP 257/2010 rd).

9 kap. Särskilda bestämmelser

11 § *Ikraftträdande.* Enligt 2 mom. förblir 8 § om särskilda polisbefogenheter i den gällande polislagen i kraft i högst tre år. I 1 mom. i den paragrafen står det att polisstyrelsen kan ge en namngiven person sådana polisbefogenheter enligt den gällande polislagen som han eller hon behöver i en viss uppgift. I 2 mom. begränsas befogenheterna att använda maktmedel till att endast gälla tjänstemän.

Problemet i det här fallet ligger i att 8 § 1 mom. i den gällande polislagen inte begränsar befogenheterna på något sätt. Grundlagsutskottet menar att bestämmelsen om särskilda polisbefogenheter bör tillåtas vara i kraft bara till den del den gäller befogenheter för tjänstemän att använda maktmedel.

Förvaltningsutskottet föreslår att ändringarna görs i 2 mom.

2. Lag om ändring av polisförvaltningslagen

15 b §. *Komplettering av polispersonal.* Enligt paragrafen kan statsrådet besluta att polisens personal ska kompletteras med särskild kompletterande person, när sådan behövs med hänsyn till statens säkerhet eller exceptionella förhållanden. De som hör till den kompletterande personalen har samma befogenheter som en polisman har enligt polislagen när det gäller att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. I fråga om rätten att använda maktmedel gäller 2 kap. 17 § 3 mom. i polislagen. Den hänvisningen avser en paragraf med bestämmelser om rätt för privatpersoner som bistår en polisman att använda maktmedel.

Grundlagsutskottet påpekar att bestämmelsen inte begränsar de rätt omfattande befogenheter som den kompletterande polispersonalen har i dagsläget. Dessutom bör det observeras att vi fått en ny grundlag efter att polislagen stiftades. Enligt 124 § i grundlagen får uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt bara

får anförtros myndigheter. Som betydande utövning av offentlig makt anses t.ex. på självständig prövning baserad rätt att använda maktmedel eller att på något annat konkret sätt ingripa i en enskild persons grundläggande fri- och rättigheter. Grundlagsutskottet konstaterar att den första meningen i 15 b § 3 mom. är så allmänt hållen att den är komplett oförenlig med grundlagens 124 § och därför bör strykas.

15 e §. Polismans rätt att vara biträde eller ombud. Lagen föreslås bli kompletterad med en ny 15 e §, som motsvarar 9 b § i den gällande polislagen. Paragrafen gäller en polismans rätt att vara biträde eller ombud. I 1 mom. finns en hänvisning till 15 kap. 2 § 3 mom. om nära släktskap i rättegångsbalken. Riksdagen godkände den 25 februari 2011 en lag om rättegångsbiträden med tillstånd (LaUB 40/2010 rd — RP 318/2010 rd). I det sammanhanget frångicks den enbart på släktskap grundade rätten att vara rättegångsombud eller rättegångsbiträde och det gällande 15 kap. 2 § 3 mom. i rättegångsbalken har ersatts av en ny bestämmelse med annat innehåll. Den nya lagstiftningen är avsedd att träda i kraft den 1 januari 2013.

Förvaltningsutskottet föreslår med anledning av lagutskottets utlåtande att hänvisningen i 15 e § 1 mom. i förslaget till ny polislag får följande lydelse: "En polisman får vara biträde eller ombud för en person som misstänks för brott endast om den misstänkte är *hans eller hennes släkting i rätt upp- eller nedstigande led, bror eller syster eller äkta make* och inte har rätt att få en försvarare enligt 2 kap. 1 § i lagen om rättegång i brottmål (689/1997)." Utskottet vill för tydlighetens skull framhålla det som också lagutskottet sagt, nämligen att de allmänna behörighetsvillkoren för rättegångsombud och rättegångsbiträden givetvis även gäller polismän.

9. Lag om ändring av lagen om allmänna åklagare

I 7 kap. 3 § 1 mom. i förslaget till polislag står det att de som hör till polisens personal inte är skyldiga att lämna ut information om identiteten hos en person om vilken de i sitt anställningsför-

hållande har fått konfidentiell information och inte heller om sekretessbelagda taktiska eller tekniska metoder.

Enligt 11 a § i lagförslag 9 ska åklagarväsendets personal få samma rätt.

Grundlagsutskottet konstaterar att förslaget egentligen inte motiverats på något sätt. Utskottet menar att det med tanke på den rättvisa rättegång som nämns i grundlagens 21 § är problematiskt om den åklagare som varit den åtalades motpart i en rättsprocess efter åtalsprövningen rent av är skyldig enligt lag att hemlighålla bl.a. hur ett bevis fått fram. Det här är oförenligt med grundlagsparagrafen, menar utskottet.

Av lagutskottets utlåtande framgår det att riksdagen den 15 februari 2011 godkände en lag om åklagarväsendet genom vilken lagen om allmänna åklagare upphävs (LaUB 34/2010 rd — RP 286/2010 rd). Lagen om åklagarväsendet avses träda i kraft hösten 2011.

Förvaltningsutskottet föreslår att lagförslag 9 förkastas.

16. Lag om ändring av utlänningslagen

30 §. Behörighet vid beviljande och förlängning av visum. Riksdagen godkände den 4 mars 2011 utifrån förvaltningsutskottets betänkande en ändring av utlänningslagen (FvUB 36/2010 rd — RP 275/2010 rd). Eftersom 30 § ändrades i det sammanhanget föreslår utskottet att 30 § 2 mom. stryks i det nu aktuella lagförslaget.

28. Lag om ändring av lagen om åklagarväsendet (Ny)

25 a §. Tystnadsplikt. Utskottet föreslår att lagförslag 9 förkastas med motiveringarna under lagförslaget. I stället föreslår utskottet, med hänvisning till lagutskottet, att den nya lagen om åklagarväsendet (LaUB 34/2010 rd — RP 286/2010 rd), som avses träda i kraft i höst, ska kompletteras med en ny 25 a § med följande lydelse: "*Bestämmelserna i 7 kap. 1, 4 och 5 i polislagen (/) om tystnadsplikt för personer som hör till polisens personal tillämpas också på personal inom åklagarväsendet.*" I skrivningen

har hänsyn tagits till grundlagsutskottets utlåtande där det endast förutsätts att rätten att förtiga uppgifter stryks.

Lagstiftningsordning

Utskottet konstaterar med hänvisning till grundlagsutskottets utlåtande att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning, eftersom utskottet på behörigt sätt beaktat grundlagsutskottets konstitutionella anmärkningar mot lagförslag 1, 2 och 9.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslag 3—8, 10—15 och 17—27 utan ändringar,

godkänner lagförslag 1, 2 och 16 med ändringar (Utskottets ändringsförslag),

förkastar lagförslag 9,

godkänner ett nytt lagförslag 28 och

godkänner två uttalanden (Utskottets förslag till uttalanden).

Utskottets ändringsförslag

1.

Polislag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.	4 kap.
Allmänna bestämmelser	Teknisk övervakning och rätt att få information
1—12 § (Som i RP)	1—3 § (Som i RP)
2 kap.	5 kap.
Allmänna befogenheter	Hemliga metoder för inhämtande av information
1—22 § (Som i RP)	<i>Allmänna bestämmelser</i>
3 kap.	1 och 2 § (Som i RP)
Säkerhetskontroller i polisens lokaler	
1—4 § (Som i RP)	

3 §
Hemligt inhämtande av information för att avslöja brott

Metoderna i detta kapitel får (*utesl.*) användas när det gäller att avslöja följande brott:
(1—13 punkten som i RP)

4 §
(Som i RP)
Inhämtande av information ur telenät

5—7 §
(Som i RP)

8 §
Teleövervakning och dess förutsättningar

(1 mom. som i RP)
Polisen kan för att förhindra brott beviljas tillstånd till teleövervakning av en teleadress eller teleterminalutrustning som innehåller eller sannolikt annars används av en person som på grund av sina yttranden eller hotelser, sitt uppträdande eller annars med fog kan antas göra sig skyldig till

(1 punkten som i RP)
2) brott som begåtts med användning av en teleadress eller teleterminalutrustning och för vilket det förskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år,
(3—6 punkten som i RP)
(3—6 mom. som i RP)

9—12 §
(Som i RP)
Systematisk observation, förtäckt inhämtande av information och teknisk observation.

13—27 §
(Som i RP)

Täckoperationer och bevisprovokation genom köp

28 §
(Som i RP)

29 §

Brottsförbud
(1 mom. som i RP)
(2 mom. som i RP. Utskottets ändringsförslag påverkar inte den svenska texten.)

30 och 31 §
(Som i RP)

32 §

Beslut om täckoperation

Beslut om en täckoperation fattas av chefen för centralkriminalpolisen eller chefen för skyddspolisen (*utesl.*). Chefen för centralkriminalpolisen, chefen för skyddspolisen, chefen för polisinsättningen eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad polisman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information ska besluta om täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät.

(2—4 mom. som i RP)

33—35 §
(Som i RP)

36 §

Beslut om bevisprovokation genom köp

Beslut om bevisprovokation genom köp fattas av chefen för centralkriminalpolisen eller chefen för skyddspolisen (*utesl.*). Beslut om bevisprovokation genom köp som gäller säljanbud uteslutande till allmänheten får fattas också av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad polisman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

(2 och 3 mom. som i RP)

37—39 §
(Som i RP)

55 §
(Som i RP)

40—44 §
(Som i RP)

56 §

Gemensamma bestämmelser

45 och 46 §
(Som i RP)

Avbrytande av (utesl.) teknisk avlyssning och teknisk observation av utrustning

47 §

Beslut om skyddande

Beslut om registeranteckningar och upprättande av handlingar enligt 46 § 2 mom. fattas av chefen för centralkriminalpolisen *eller* chefen för skyddspolisen (utesl.).

(2 och 3 mom. som i RP)

Om det framgår att (utesl.) den som den tekniska avlyssningen riktas mot inte befinner sig i det utrymme eller på den plats som avlyssnas, ska avlyssningen avbrytas så snart som möjligt och de upptagningar som fåtts genom avlyssningen och anteckningarna om de uppgifter som fåtts genom den omedelbart utplånas. Skyldigheten att avbryta åtgärden och utplåna upptagningarna och anteckningarna gäller också teknisk observation av utrustning, om det framgår att observationen gäller innehållet i ett meddelande eller identifieringsuppgifter som avses i 8 § eller att den som person som avses i 23 § 3 mom. inte använder den anordning som är föremål för observationen.

48—53 §
(Som i RP)

Om det i en situation som avses i 1 mom. innan användningen av inhämtandet av information har avbrutits har uppkommit skäl att med fog anta att en person kommer att göra sig skyldig till ett brott som avses i (utesl.) 17 § 4 mom. (utesl.), får (utesl.) teknisk avlyssning eller teknisk observation av utrustning riktas mot personen i fråga. På beslutsfattandet ska då (utesl.) 18 eller 24 § tillämpas. Om domstolen inte beviljar tillstånd till (utesl.) teknisk avlyssning eller teknisk observation av utrustning, ska inhämtandet av information avslutas och de upptagningar som fåtts genom det och de anteckningar om uppgifter som fåtts genom det genast utplånas.

54 §

Användning av överskottsinformation

Överskottsinformation får användas i samband med utredning av brott, när informationen gäller ett brott för vars förhindrande det skulle ha fått användas sådant inhämtande av information enligt detta kapitel genom vilket informationen har fåtts (utesl.). *Beslut om användning av överskottsinformation fattas av domstolen, om den är behörig att fatta beslut om den metod för inhämtande av information med vilken informationen har fåtts.*

(2—4 mom. som i RP)

57—65 §
(Som i RP)

6 kap.

Polisundersökning

1 §

Polisundersökningens inriktning och tillämpliga bestämmelser

Med polisundersökning avses annan undersökning som polisen ålagts genom lag än förundersökning med anledning av brott. Utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag ska polisen göra undersökning för att med anledning av en anmälan eller av någon annan särskild orsak hitta en försvunnen person *eller utreda orsaken till en eldsvåda*.

(2 mom. som i RP)

2—4 §
(Som i RP)

7 kap.

Tystnadsplikt och tystnadsrätt

1—6 §
(Som i RP)

8 kap.

Skadestånd och arvoden

1—7 §
(Som i RP)

9 kap.

Särskilda bestämmelser

1—10 §
(Som i RP)

11 §

Ikraftträdande

(1 mom. som i RP)

Genom denna lag upphävs polislagen (493/1995), förutom 8 §, *till den del den gäller tjänstemän*, sådan den lyder i lag 498/2009. Den nämnda paragrafen upphävs tre år efter att denna lag rätt i kraft. *Då* upphävs också de befogenheter som getts med stöd av denna paragraf *och som även gäller tjänstemän*.

(3 mom. som i RP)

2.

Lag

om ändring av polisförvaltningslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i polisförvaltningslagen (110/1992) 2 §, mellanrubriken före 15 § samt 15 a och 16 §, av dem 2 § sådan den lyder i lag 508/1995, 15 a § sådan den lyder i lag 676/2006 och 16 § sådan den lyder i lag 69/2005, samt

fogas till lagen nya 15 b—15 i § och en ny mellanrubrik före 16 § som följer:

2 §
(Som i RP)

Bestämmelser om polismans tjänsteställning

15 a §
(Som i RP)

15 b § <i>Komplettering av polispersonal</i> (1 och 2 mom. som i RP) (<i>Utesl.</i>) I fråga om rätten att använda maktmedel gäller 2 kap. 17 § 3 mom. i polislagen (4 och 5 mom. som i RP)	misstänkte är <i>hans eller hennes släkting i rätt upp- eller nedstigande led, bror eller syster eller äkta make</i> och (<i>utesl.</i>) inte har rätt att få en försvarare enligt 2 kap. 1 § i lagen om rättegång i brottmål (689/1997). (2 mom. som i RP)
15 c och 15 d § (Som i RP)	15 f—15 i § (Som i RP)
15 e § <i>Polismans rätt att vara biträde eller ombud</i> En polisman får vara biträde eller ombud för en person som misstänks för brott endast om den	<i>Särskilda bestämmelser</i> 16 § (Som i RP) Ikraftträdandebestämmelsen (Som i RP)

16.

Lag om ändring av utlänningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i utlänningslagen (301/2004) 4 § 2 mom., (*utesl.*) 52 c § 1 mom., 60 § 2 mom., 62 § 1 mom., 63 §, 67 § 1 mom. 3 punkten, 68 §, 84 § 3 mom., 117 § 1, 2 och 4 mom., 123 § 1 mom., 139 § 3 mom., 152 § 1 och 3 mom., 159 § 1 mom., 171 § 1 och 2 mom., 181 § 1 mom. och 210 §,
 av dem (*utesl.*) 52 c § 1 mom. sådant det lyder i lag 619/2006, 60 § 2 mom. sådant det lyder i lag 358/2007, 63 §, 67 § 1 mom., 152 § 1 och 3 mom. samt 210 § sådana de lyder i lag 973/2007, 68 § sådana de lyder i lagarna 358/2007 och 516/2008, 84 § 3 mom. sådant det lyder i lag 1426/2009, 123 § 1 mom. och 181 § 1 mom. sådana de lyder i lag 581/2005, 139 § 3 mom. sådant det lyder i lag 673/2006 samt 159 § 1 mom. och 171 § 1 och 2 mom. sådana de lyder i lag 360/2007 som följer:

4 § (Som i RP)	52 c, 60, 62, 63, 67, 68, 84, 117, 123, 139, 152, 159, 171, 181 och 210 § (Som i RP)
30 § (<i>Utesl.</i>)	Ikraftträdandebestämmelsen (Som i RP)

Utskottets nya lagförslag

28. Ny

Lag

om ändring av lagen om åklagarväsendet

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till lagen om åklagarväsendet (/) en ny 25 a § som följer:

25 a §

Tystnadsplikt

Bestämmelserna i 7 kap. 1, 4 och 5 § i polislagen (/) om tystnadsplikt för personer som hör till polisens personal tillämpas också på personal inom åklagarväsendet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Utskottets förslag till uttalanden

1. *Riksdagen förutsätter att regeringen utarbetar en uppdaterad långsiktig uppgifts-, resurs- och finansieringsplan för polisen och att det också görs ett åtagande att efterleva den.*
2. *Riksdagen förutsätter att regeringen noga ger akt på hur bestämmelserna om en polismans rätt till nödvärn fungerar och i förekommande fall vidtar åtgärder för att ändra lagstiftningen.*

Helsingfors den 10 mars 2011

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Antti Rantakangas /cent
vordf. Tapani Mäkinen /saml
medl. Marko Asell /sd
Thomas Blomqvist /sv
Juha Hakola /saml
Rakel Hiltunen /sd
Heli Järvinen /gröna

Elsi Katainen /cent
Timo V. Korhonen /cent
Outi Mäkelä /saml
Petri Pihlajaniemi /saml
Raimo Piirainen /sd
Lenita Toivakka /saml
Unto Valpas /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Ossi Lantto.